

DOCTOR HONORIS CAUSA

Uniwersytetu
Jana Kochanowskiego w Kielcach

prof. zw. dr hab.
Andrzej Markowski

DOCTOR
HONORIS
CAUSA

Uniwersytetu
Jana Kochanowskiego w Kielcach

SENAT
UNIwersytetu
Jana Kochanowskiego w Kielcach

na wniosek
RADY WYDZIAŁU HUMANISTYCZNEGO

Uchwałą z 26 lutego 2015 roku
nadał tytuł
DOKTORA HONORIS CAUSA

prof. zw. dr. hab. **Andrzejowi Markowskiemu**

Wybitnemu językoznawcy o niekwestionowanym dorobku,
piastującemu wiele ważnych funkcji, zasłużonemu dla polskiej kultury narodowej,
organizatorowi życia naukowego, niestrudzonemu popularyzatorowi
wiedzy o języku i propagatorowi poprawnej polszczyzny,
należącemu do grona najbardziej znanych polskich lingwistów

Kielce, 11 czerwca 2015 roku

PROMOTOR

prof. zw. dr. hab. Marek Ruskowski

DZIEKAN

dr. hab. Janusz Detka, prof. UJK

REKTOR

prof. zw. dr. hab. Jacek Semaniak

Andreas Mathonius

Laudacja

prof. zw. dr. hab. Marka Ruszkowskiego z okazji nadania
Profesorowi Andrzejowi Markowskiemu tytułu doktora honoris causa
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Magnificencje, Prześwietny Senacie,
Dostojny Doktorze, Szanowni Państwo,

„Podobno w przemówieniu pierwsze zdanie jest zawsze najtrudniejsze. A więc mam je już poza sobą”. Tak żartobliwie Wisława Szymborska rozpoczęła swój odczyt z okazji otrzymania Literackiej Nagrody Nobla. W dzisiejszej laudacji nie tyle najtrudniejsze, ile najważniejsze jest jednak inne zdanie.

Honorowy doktorat naszej Uczelni zechciał przyjąć Profesor zwyczajny doktor habilitowany Andrzej Markowski – wybitny językoznawca i humanista o niekwestionowanym dorobku, piasnąjący wiele ważnych funkcji, zasłużony dla polskiej kultury narodowej, organizator życia naukowego, niestrudzony popularyzator wiedzy o języku i racjonalny propagator poprawnej polszczyzny, człowiek instytucja należący do grona najbardziej znanych polskich lingwistów.

Studia ukończył w 1971 roku, a stopień doktora uzyskał już w 1976 roku na podstawie rozprawy *Antonimy przymiotnikowe we współczesnej polszczyźnie*, którą napisał pod kierunkiem naukowym profesor Haliny Kurkowskiej. Jak zauważyła Hanna Jadacka,

„ustalenia tam zawarte odznaczały się taką wnikliwością, precyzją i dojrzałością badawczą, że do dzisiejszego dnia nie sposób w nich cegokolwiek podważyć”. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 1990 roku na podstawie dysertacji *Leksyka wspólna różnym odmianom polszczyzny*. Stanowisko profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Warszawskiego zajmował od 1993 roku. Trzy lata później, w wieku 48 lat, otrzymał tytuł profesora, a od 2002 roku pracuje na stanowisku profesora zwyczajnego.

Zainteresowania naukowe Dostojnego Doktora dotyczą przede wszystkim semantyki leksykalnej, leksykologii, leksykografii i kultury języka.

Dotychczas opublikował 41 książek (monografii, słowników, opracowań popularyzujących wiedzę językoznawczą, podręczników szkolnych i akademickich), co jest liczbą imponującą, oraz ponad 180 artykułów naukowych i kilkaset felietonów popularnonaukowych (między innymi w „Życiu Warszawy”, „Poradniku Domowym”, „Twoim Stylu”, „Prasie Technicznej”). Wiele z Jego prac na trwałe weszło do dorobku polskiego językoznawstwa, na przykład *Antonimy przymiotnikowe we współczesnej polszczyźnie na tle innych typów przeciwstawień leksykalnych* (1986), *Leksyka wspólna różnym odmianom polszczyzny* (1990), *Polszczyzna końca XX wieku* (1992). Bardzo dużym uznaniem cieszą się podręczniki akademickie autorstwa Profesora Andrzeja Markowskiego, jak na przykład *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne* (2005) czy *Wykłady z leksykologii* (2012).

Profesor jest również autorem, współautorem lub redaktorem naukowym licznych słowników, między innymi *Praktycznego słow-*

nika poprawnej polszczyzny. Nie tylko dla młodzieży (1995), *Nowego słownika poprawnej polszczyzny PWN* (1999), *Wielkiego słownika ortograficznego języka polskiego* (1999, z Wiolettą Wichrowską), *Wielkiego słownika wyrazów obcych i trudnych* (2001, z Radosławem Pawelcem), *Wielkiego słownika poprawnej polszczyzny PWN* (2004), *Popularnego słownika poprawnej polszczyzny* (2001), *Szkolnego słownika terminów i pojęć gramatycznych* (1996).

Prace Dostojnego Doktora zawierają wiele myśli, które mogłyby funkcjonować jako sentencje, jak chociażby ta zaczerpnięta z książki *Polszczyzna znana i nieznana* z 1993 roku: „Elegancja w języku, czyli »dobry smak językowy«, jest być może pewnym luksusem w naszych czasach, ale dlaczegoż by nie pozwolić sobie na ten luksus? Czy wszystko, co robimy, musi być byle jakie?”.

Podkreślał On, że język jest nie tylko wartością instrumentalną, ale także autoteliczną, pisał bowiem w pracy *Kultura języka polskiego*:

„Dla świadomego i celowego posługiwania się językiem jest wprawdzie w zasadzie obojętne to, czy użytkownik lub grupa użytkowników traktuje język jako wartość samą w sobie, czy też jako wartość użytkową, gdyż w obu wypadkach prowadzi to do zainteresowania sposobem wyrażania myśli, jednakże motywacje, które to zainteresowanie warunkują, mogą mieć wpływ na trwałość i jakość zachowań kulturalnojęzykowych poszczególnych osób i grup społecznych.

Jest oczywiste, że traktowanie języka jako dobra samego w sobie [...], będącego zwierciadłem kultury narodowej i źródłem wiedzy o historii, istotnym składnikiem tożsamości narodowej

i czynnikiem spajającym społeczeństwo, a także będącego źródłem wiedzy o człowieku, jego sposobach percepcji i kategoryzacji zjawisk świata zewnętrznego i wewnętrznego, będzie sprzyjać trwałemu i dogłębniemu zainteresowaniu kwestiami językowymi i dbałości o kulturę słowa.

Jeśli natomiast sprawność językowa jest tylko sposobem podnoszenia swojego prestiżu i na przykład jednym ze środków mających wpływać na awans społeczny czy towarzyski, to istnieje możliwość, że zmiana preferencji czy celów życiowych może spowodować odejście od zainteresowania kwestiami kultury języka”.

Język ma więc nie tylko wartość użytkową, ale również – co Dostojny Doktor podkreślał w „Słowie wstępnym” do *Nowego słownika poprawnej polszczyzny* – „poznawczą, kulturową, patriotyczną, etyczną i estetyczną. Jest wartością wyższego rzędu”.

Na wyróżnienie i uznanie zasługuje działalność popularyzatorska Profesora, która obejmuje nie tylko liczne publikacje popularnonaukowe. Składają się na nią także:

- audycje radiowe (olbrzymia liczba ponad 6000 nagrań), nadawane od 43 lat w Programach I, II i III Polskiego Radia oraz w Radiu BIS, między innymi w cyklach „Czy mówisz po polsku”, „100 sekund polszczyzny”, „Dwa słowa o słowie”, „Poradnik językowy”;
- programy telewizyjne (kilkadziesiąt programów, między innymi teleturniej „Zabawy językiem polskim” i program „Od słów do głów”);
- odczyty i wykłady wygłaszane dla bardzo różnych grup odbiorców, takich jak: dziennikarze, biznesmeni, bankowcy, sa-

morządowcy, wydawcy, nauczyciele, uczniowie, prowadzone w większych i mniejszych miastach całej Polski;

- teksty wielu dyktand przygotowanych w Ogólnopolskim Konkursie Ortograficznym „Dyktando”, który jest przeprowadzany od 1987 roku, oraz w licznych konkursach regionalnych.

Jest współtwórcą programu i cyklu podręczników dla liceum ogólnokształcącego „Pamiętajcie o ogrodach” oraz współautorem (z Jerzym Bralczykiem, Janem Miodkiem i Jerzym Sosnowskim) bestsellerowej rozmowy rzeki *Wszystko zależy od przyimka* (2014).

Dostojny Doktor wraz z Zofią Kozłowską przetłumaczył na język polski monografię Jurija Apresjana *Leksičeskaja semantika* z 1974 roku, przybliżając polskiemu odbiorcy to znakomite dzieło moskiewskiego lingwisty, będące jednym z filarów, na których opiera się współczesna semantyka leksykalna. Polskie tłumaczenie ukazało się już w 1980 roku, a więc wcześniej niż przekłady niemieckie i angielski. Sam Jurij Apresjan we „Wstępie” do wydania polskiego, mając na myśli obydwójce tłumaczy monografii, pisał: „Oni nie tyle przetłumaczyli ją na język polski, ile odtworzyli na polskim materiale. Moja wdzięczność dla Nich jest ogromna”.

Profesor Andrzej Markowski przygotował także kilkanaście szkoleń dla polskich tłumaczy w Unii Europejskiej oraz był wykładowcą na tych szkoleniach w różnych instytucjach Unii.

Był również lektorem języka polskiego na Uniwersytecie we Florencji (1980–1984) i Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie (1990–1991). Współpracował przez wiele lat z Uniwersyte-tem Jana Gutenberga w Moguncji (filia w Gernersheim) jako wykładowca języka polskiego i współautor polsko-niemieckiego

słownika neologizmów (*Polnisch-deutsches Wörterbuch der Neologismen*, 2007). Upowszechniał język polski na wykładach (oprócz Florencji i Bratysławy) w Pradze, Sztokholmie, Mińsku Białoruskim, Rydze i Nowym Jorku.

Pełnił On bądź pełni nadal wiele znaczących dla polskiego językoznawstwa i polskiej kultury funkcji, takich jak: wiceprzewodniczący Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk (1996–2000), a od 2000 roku jej przewodniczący, wiceprzewodniczący Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej (od 2007 roku). Jest również członkiem: Prezydium Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk (od 2011 roku), Komisji Języków Literackich Międzynarodowego Komitetu Słowistów, kolegium redakcyjnego „Przeglądu Humanistycznego”, rady redakcyjnej „Poradnika Językowego”, rady programowej Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, jak również członkiem rzeczywistym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (w latach 2007–2010 był zastępcą sekretarza generalnego tego towarzystwa). Był także wieloletnim dyrektorem Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego – funkcję tę sprawował przez 15 lat (1991–1999 i 2005–2012).

Jako wiceprzewodniczący i przewodniczący Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk był merytorycznie odpowiedzialny za wszelkie przedsięwzięcia Rady: Fora Kultury Słowa (dziewięć ogólnopolskich kongresów naukowo-popularnych), sprawozdania dla Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o stanie ochrony języka polskiego (cztery ponaddwustustronicowe).

we sprawozdania), proklamowany w 2006 roku przez Senat Rok Języka Polskiego, Kongres Języka Polskiego, który odbył się w Katowicach w 2011 roku.

Wielkim zainteresowaniem cieszyły się i cieszą nadal zajęcia Profesora, które prowadzi na Uniwersytecie Warszawskim, a w latach 2008–2012 także na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Dostojny Doktor został wyróżniony między innymi indywidualną Nagrodą im. Witolda Doroszewskiego (w 1988 roku), Honorowym Złotym Mikrofonem (w 2010 roku) za upowszechnianie w radiu wiedzy o polszczyźnie i „wybitne osiągnięcia w propagowaniu pięknej polszczyzny na wszystkich antenach Polskiego Radia” oraz Nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Całe życie naukowe i zawodowe związał z Uniwersytetem Warszawskim. Pracuje w Instytucie Języka Polskiego Wydziału Polonistyki. W 2011 roku obchodził jubileusz czterdziestolecia pracy naukowo-dydaktycznej. Z tej okazji przyjaciele, koledzy i uczniowie ofiarowali Mu sześciusetstronicowy tom jubileuszowy zatytułowany *Polskie dźwięki, polskie słowa, polska gramatyka*.

Warto podkreślić, że Bohater dzisiejszej uroczystości to nie tylko wybitny uczony, znakomity dydaktyk, popularyzator wiedzy i organizator życia naukowego, ale także, a może przede wszystkim, człowiek, który ujmuje otwartością, bezpośredniością i życzliwością, czym zyskuje sobie sympatię otoczenia.

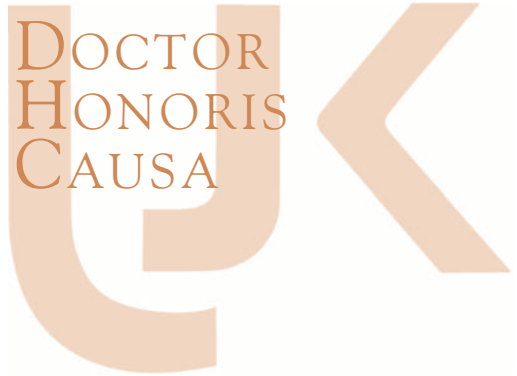
Profesor Andrzej Markowski otrzymuje dzisiaj najwyższą godność Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Wraz z przyjęciem doktoratu honoris causa staje się członkiem naszej

akademickiej społeczności. W jej imieniu dziękuję Mu za troskę o stan polszczyzny i jej propagowanie w kraju i poza jego granicami, ukazywanie nowych perspektyw badań nad językiem, organizowanie życia naukowego oraz podejmowanie wielu inicjatyw ważnych dla polskiej kultury narodowej.

Ad multos annos!

prof. zw. dr hab. Marek Ruszkowski

DOCTOR
HONORIS
CAUSA

Opinia

prof. zw. dr hab. Renaty Przybylskiej w sprawie kandydatury
Profesora Andrzeja Markowskiego do godności doktora honoris causa
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Profesor Andrzej Markowski należy do grona najwybitniejszych współczesnych polskich językoznawców. Na wielkie uznanie zasługuje Jego stała wieloletnia aktywność na trzech głównych polach: nauki i dydaktyki uniwersyteckiej, organizacji życia naukowego oraz popularyzacji wiedzy o języku polskim.

Urodzony w 1948 roku, absolwent polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego zdobywał kolejno w jego murach stopnie naukowe: doktora w 1976 roku na podstawie rozprawy *Antonimy przymiotnikowe we współczesnej polszczyźnie* napisanej pod kierunkiem profesor Haliny Kurkowskiej, następnie doktora habilitowanego w 1990 roku na podstawie dysertacji *Leksyka wspólna różnym odmianom polszczyzny*. W 1996 roku otrzymał z rąk Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej tytuł profesora, a od 2002 roku do dziś jest zatrudniony na stanowisku profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Warszawskim.

Zainteresowania naukowe Profesora Andrzeja Markowskiego dotyczą głównie semantyki, leksykologii, leksykografii, kultury języka. W Jego dorobku wydawniczym jest w ogólności 41 książek i ponad 180 artykułów. Wielokrotnie wykladał gościnnie poza

granicami kraju, między innymi we Florencji, w Pradze, Bratysławie, Sztokholmie, Mińsku Białoruskim, Rydze, Nowym Jorku. W początkach swej kariery w latach 1980–1984 pracował na Uniwersytecie we Florencji, a w latach 1990–1991 na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie. Przez wiele lat współpracował z Uniwersytetem Jana Gutenberga w Moguncji jako wykładowca języka polskiego. Owocem tej współpracy jest między innymi *Polnisch-deutsches Wörterbuch der Neologismen* („Polsko-niemiecki słownik neologizmów”, 2007).

Całe swe naukowe i zawodowe życie Profesor Andrzej Markowski związał z Uniwersytetem Warszawskim, na którym pełnił przez wiele lat odpowiedzialną funkcję dyrektora Instytutu Języka Polskiego, przyczyniając się do rozwoju warszawskiej polonistyki i poszerzenia jej oferty dydaktycznej. Lubiany i ceniony przez młodzież, zawsze otoczony wianuszkami uczennic, stał się wyróżniającą postacią życia naukowego i kulturalnego Warszawy, przyciągającą młodzież do studiowania polskiego języka i polskiej literatury. Trwałym owocem Jego działalności dydaktycznej są bardzo popularne podręczniki akademickie *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne* (2005) i *Wykłady z leksykologii* (2012).

Ogromne są zasługi organizacyjne Profesora, zwłaszcza te związane z polityką językową III Rzeczypospolitej w zakresie ochrony języka polskiego i popularyzacji wiedzy o polszczyźnie. Od początku istnienia Rady Języka Polskiego, organu powołanego do życia w 1996 roku na mocy „Ustawy o języku polskim”, brał aktywny udział w jej pracach, będąc najpierw w latach 1996–2000 wiceprzewodniczącym, a od 2000 roku do dziś przewodniczącym

Rady. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej włączył się Profesor Andrzej Markowski w sprawy związane z funkcjonowaniem języka polskiego w Unii i w dokumentach unijnych, organizując różnorodne szkolenia dla polskich tłumaczy. Stawiając sobie za cel dbałość o komunikatywność polskiego języka urzędowego w kraju i w organizacjach unijnych, prowadził wykłady z kultury języka w Parlamencie Europejskim w Luksemburgu, w Komitecie Regionów Unii Europejskiej, w Radzie Unii Europejskiej w Brukseli.

Na niwie krajowej Profesor organizował cieszące się wielkim uznaniem w środowisku badaczy języka polskiego kongresy naukowo-popularne znane jako Forum Kultury Słowa, poświęcone aktualnym problemom kultury języka, takim między innymi jak zagadnienia współczesnej wymowy, kultura komunikacji codziennej, polski język urzędowy, bariery w komunikacji. Jako przewodniczący Rady Języka Polskiego był merytorycznie odpowiedzialny za obchody Roku Języka Polskiego proklamowanego w 2006 roku przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej. W Sejmie odbyła się wówczas konferencja poświęcona współczesnemu polskiemu językowi prawnemu. Dzięki pomysłowości Profesora Andrzeja Markowskiego zorganizowano wtedy dyktando dla parlamentarzystów. Profesor ściśle współpracował z polskim parlamentem, między innymi przygotowywał wielostronicowe sprawozdania dla Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o stanie ochrony języka polskiego w związku z oceną skuteczności działania „Ustawy o języku polskim”. W 2011 roku z Jego między innymi inicjatywy odbył się w Katowicach Kongres Języka Polskiego, promujący wiedzę o polszczyźnie i kulturze języka w szerokich kręgach społecznych.

Bez wątpienia Profesor Andrzej Markowski naleŹy do grona najbardziej rozpoznawalnych i cieszących się powszechnym autorytetem popularyzatorów wiedzy o języku polskim oraz propagatorów racjonalnej troski o język ojczysty. Świadczy o tym między innymi autorstwo lub redakcja naukowa podstawowych dla każdego Polaka wydawnictw pouczających o kształcie poprawnej polszczyzny. Wśród nich trzeba przede wszystkim wymienić *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN* (1999) i *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN* (2004), stanowiące absolutny niezbędnik każdego inteligenta, oraz nie mniej zacytywany *Popularny słownik poprawnej polszczyzny* (2001). Od 42 lat w Programach I, II i III Polskiego Radia oraz Radiu BIS niestrudzenie popularyzuje przeróżne zagadnienia dotyczące kultury języka oraz stylistyki praktycznej i sztuki komunikacji. Wyemitowano już ponad 6000 tego rodzaju audycji z Jego udziałem. Profesor trafia ze swoimi wykładami nie tylko do radiosłuchaczy, ale także do widzów, nie stroni też od bezpośredniego kontaktu z publicznością zainteresowaną problemami kultury języka, jeżdżąc wręcz po całej Polsce z wykładami i pogadankami. W 2010 roku otrzymał za tę działalność Honorowy Złoty Mikrofon Polskiego Radia.

Bardzo znaczący jest dorobek publikacyjny Profesora w zakresie kultury języka i poradnictwa językowego. Napisał między innymi takie świetnie się sprzedające prace popularnonaukowe i poradnikowe, jak: *Jak dobrze mówić i pisać po polsku* (2000), *Polszczyzna znana i nieznaną* (1993), *Język polski. Poradnik językowy profesora Andrzeja Markowskiego* (2003). Ostatnim bestsellerem, wydanym w 2014 roku, jest współautorska (z Jerzym Bralczykiem,

Janem Miodkiem i Jerzym Sosnowskim) rozmowa rzeka *Wszystko zależy od przyimka*.

Profesor wydawał też i wydaje różne słowniki. Przykładowo jest wraz z Radosławem Pawelcem autorem *Wielkiego słownika wyrazów obcych i trudnych* (2001), a wraz z Wiolettą Wichrowską napisał *Wielki słownik ortograficzny języka polskiego* (1999). W prasie codziennej i magazynach tygodniowych ogłosił kilkaset felietonów popularnonaukowych, odnosząc się do różnych aktualnych zagadnień językowych.

Swoją bogatą wiedzę potrafi też Profesor Andrzej Markowski dopasować do młodego odbiorcy, pisząc dla niego na przykład *Szkolny słownik terminów i pojęć gramatycznych* (1996) czy *Encyklopedię szkolną WSiP. Nauka o języku* (2005). Nie można też zapomnieć o podręcznikach szkolnych do nauki języka polskiego Jego autorstwa, powstałych w ramach serii „Pamiętajcie o ogrodach”.

Postawę naukową Profesora Andrzeja Markowskiego cechuje otwartość na wszelkie nowe zjawiska w języku, kierowanie się rozsądnie pojmowanym kryterium funkcjonalności i kryterium ekonomii języka. Nie jest w swych orzeczeniach poprawnościowych dogmatyczny, zachowuje jednak szacunek dla tradycji i zasad wynikających z historycznego rozwoju polszczyzny. Najważniejszym wyznacznikiem normy językowej pozostaje dla Niego przede wszystkim wartość komunikatywna wypowiedzi i jej dopasowanie do celów oraz intencji nadawcy, a także do sytuacji komunikacyjnej. W pracach Profesora widać wyczulenie na to wszystko, co się we współczesnej polszczyźnie zmienia, dostosowuje do nowych czasów i nowych potrzeb komunikacyjnych. Jako jeden

z pierwszych zaczął systematycznie badać i opisywać ukryte formy wpływu języka angielskiego na język polski, jakimi są tzw. anglosemantyzmy, czyli nowe znaczenia polskich wyrazów powstałe pod wpływem angielskim. Upowszechnił też ważne w dzisiejszych czasach rozróżnienie między normą wzorcową a potoczną, uświadamiające nam, że o tym, co jest dopuszczalne, a co nie, decyduje ostatecznie sytuacja komunikacyjna, a nie abstrakcyjny przepis.

Trwałe miejsce w polskim językoznawstwie zajmują prace syntetyczne Profesora, na przykład napisana w zajmujący sposób monografia o nachyleniu popularnym *Polszczyzna końca XX wieku* (1992). Jego rozprawa o antonimach przymiotnikowych była wydarzeniem w polskim językoznawstwie inspirującym do dyskusji nad strukturą semantyczną języka i jego swoistą logiką, odbiegała od sztywnego języka logiki sformalizowanej, zamiast tego kierując się naturalnymi prawidłowościami myślenia potocznego. Także książka habilitacyjna na trwałe wpisała się w nurt badań nad klasyfikacją semantyczną ogółu słownictwa języka polskiego oraz nad tworzeniem tzw. minimów słownikowych. Najsilniej reprezentowanym nurtem twórczości naukowej Profesora Andrzeja Markowskiego pozostaje jednak językoznawstwo normatywne, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym. W tym obszarze nie sposób dziś wyobrazić sobie jakiegokolwiek refleksji naukowej bez odwoływania się do koncepcji i ustaleń Jego autorstwa.

Wyrazem uznania dla kompetencji naukowych i zdolności organizacyjnych Profesora Andrzeja Markowskiego jest Jego członkostwo z wyboru w Komitecie Językoznawstwa Polskiej Akade-

mii Nauk, w obecnej kadencji od 2011 roku połączone z funkcją członka Prezydium Komitetu. Wśród innych przynależności do towarzystw naukowych i pełnionych w nich funkcji na podkreślenie zasługuje zajmowane w latach 2007–2010 stanowisko zastępcy sekretarza generalnego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, a od 2007 roku funkcja wiceprzewodniczącego Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz powołanie na członka Collegium Invisibile.

Wymieniona i opisana różnorodna działalność Profesora Andrzeja Markowskiego, podejmowana dla dobra języka polskiego, będącego przecież podstawowym składnikiem polskiej tożsamości i nośnikiem polskiej tradycji oraz kultury, pozwala uznać, że jest On bez wątpienia godnym kandydatem do tytułu doktora honoris causa, osobą, która – jakkolwiek patetycznie by to nie zabrzmiało – poświęciła swoje życie ochronie i pielęgnowaniu wspólnego najwyższego dobra Polaków – mowy ojczystej. Z pełnym przekonaniem rekomenduję kandydaturę Profesora Andrzeja Markowskiego do godności doktora honoris causa Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Kraków, 9 stycznia 2015 roku

prof. zw. dr hab. Renata Przybylska

Opinia

*prof. zw. dr. hab. Jana Miodka o dorobku naukowym
Profesora Andrzeja Markowskiego w związku z procedurą o nadanie
Mu tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
w Kielcach*

Przygotowanie recenzji dorobku naukowego urodzonego w roku 1948 warszawskiego językoznawcy Profesora Andrzeja Markowskiego w związku z procedurą o nadanie Mu tytułu doktora honoris causa uznaję za zadanie nadzwyczaj proste. Jeśli bowiem mówi się z najwyższym uznaniem o osobach instytucjach, a takim właśnie człowiekiem jest niewątpliwie Andrzej Markowski, godzący rozliczne obowiązki organizacyjne z twórczością naukową i działalnością popularyzatorską najwyższej klasy, to doprawdy oczywiste i w pełni zrozumiałe są starania o przyznanie Mu najwyższej godności akademickiej.

Absolwent warszawskiej polonistyki z roku 1971, ma On za sobą lub jest w trakcie pełnienia takich zaszczytnych i jakże odpowiedzialnych funkcji, jak: dyrektor Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego oraz kierownik Zakładu Leksykologii i Kultury Języka, od roku 1996 wiceprzewodniczący, a od roku 2000 przewodniczący Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, członek Senatu Uniwersytetu Warszawskiego w latach 2005–2008 i w obecnej kadencji, przewodniczący

wielu komisji senackich i rektorskich, członek Komisji Języków Literackich Międzynarodowego Komitetu Słowistów, kolegium redakcyjnego „Przeglądu Humanistycznego” i rady redakcyjnej „Poradnika Językowego”, rady programowej Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Komisji Standaryzacji Nazw Miejscowych poza Granicami Kraju, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Magistrant i doktorant Haliny Kurkowskiej, student Witolda Doroszewskiego i Danuty Buttler, jest Andrzej Markowski twórczym i innowacyjnym kontynuatorem ich wspianiałych dokonań na polu teorii i praktyki kultury języka, a przeciętny w sensie statystycznym Polak kojarzy go przede wszystkim z trwającą już kilkadziesiąt lat działalnością popularyzatorską w Polskim Radiu (trudno go nie uznać na tym polu za następcę profesora Doroszewskiego) i z *Nowym słownikiem poprawnej polszczyzny PWN* z roku 1999 (dziełem poniekąd zastępującym w powszechnym obiegu użytkowników języka *Słownik poprawnej polszczyzny* pod redakcją prof. prof. Witolda Doroszewskiego i Haliny Kurkowskiej z roku 1973), w roku 2004 przygotowanym w nowej wersji typograficznej jako *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*.

Tenże *Nowy (Wielki) słownik poprawnej polszczyzny* pod redakcją Profesora Andrzeja Markowskiego – przez wielu uważany za Jego dzieło życia – przejdzie do historii polskiej leksykografii i ortografii jako pierwszy, w którym *expressis verbis* opisano dwa poziomy normy: wzorcowej i potocznej. Pierwsza z nich obowiązuje w oficjalnych sytuacjach komunikacyjnych, druga – dopuszczalna jest w sytuacjach nieoficjalnych. Decydując się na taką metodologiczną postawę, redaktor słownika zrealizował najważniejszy impera-

tyw badawczy kultury języka, jakim jest umiejętność stałego prognozowania; wszak formy dopuszczone dziś przez niego w normie potocznej będą kiedyś w większości wyłączone! Norma wzorcowa natomiast zapewnia konieczną każdemu językowi stabilność. Jest ona zarazem poziomem, do którego powinni się podciągać wszyscy użytkownicy polszczyzny.

Dzieło Markowskiego – powiedzmy i to – nie tylko informuje o tym, jak mówić i pisać poprawnie, lecz także o tym, jakich błędów unikać. Szczególnie cenne z punktu widzenia współczesnych zachowań Polaków są ostrzeżenia skierowane pod adresem modnych, nadużywanych konstrukcji. Słowem – mamy w tym wypadku do czynienia z naukowym dokonaniem bardzo ciekawym metodologicznie i bardzo zarazem „życiowym”, w którym odbijają się jak w zwierciadle najważniejsze zjawiska i tendencje rozwojowe współczesnego języka.

Teoretycznym zapleczem działalności Andrzeja Markowskiego na polu kultury języka, choć zarazem przebogatym materiałowo, jest Jego książka z roku 2005 *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne* (kolejne wydania w latach 2006, 2007, 2008 i 2009), w większości ośrodków akademickich pełniąca funkcję podręcznika. Imponująca jest rozległość tematyczna tego dokonania, przynoszącego w pierwszej części podstawowe ustalenia odnoszące się do tej dyscypliny, a związane z takimi pojęciami, jak norma, uzus, innowacje językowe i kryteria ich oceny, poziomy i typy normy współczesnej polszczyzny, typy błędów językowych, kodyfikacja normy, polityka językowa, nowomowa, estetyka słowa, sprawność językowa, zróżnicowanie współczesnej polszczy-

zny, polszczyzna przełomu XX i XXI wieku, świadomość językowa współczesnych Polaków, postawy Polaków wobec języka. W części drugiej omówione zostały najważniejsze kwestie poprawności leksykalnej wraz z przywołanymi podstawowymi współczesnymi tendencjami rozwojowymi w obrębie słownictwa.

W przebogatym dorobku ortoepiczno-leksykograficznym Profesora Andrzeja Markowskiego znajdują się i takie powszechnie znane pozycje, jak *Praktyczny słownik poprawnej polszczyzny. Nie tylko dla młodzieży* (1995), *Wielki słownik ortograficzny języka polskiego* (1999), *Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych* – współautor Radosław Pawelec (2001), czy zupełnie wyjątkowy *Polnisch-deutsches Wörterbuch der Neologismen. Neuer polnischer Wortschatz nach 1989* (2007) – współautorzy: Erika Worbs i Andreas Meger przy współpracy Radosława Pawelca i Ewy Rudnickiej.

Wyjątkowość tego ostatniego dokonania polega na tym, że powstało ono głównie z myślą o tłumaczach niemieckich, którzy bardzo pilnie potrzebowali swoistego suplementu do dostępnych słowników polsko-niemieckich, przedstawiającego zmiany leksykalne w polszczyźnie ostatnich lat.

Przywołanie zaś tego słownika, który powstał w efekcie owocnej współpracy z Uniwersytetem w Gernersheim (filia Uniwersytetu Jana Gutenberga w Moguncji), niech będzie zarazem okazją, by naukowe związki Andrzeja Markowskiego ze światem wyeksponować. W swoim zawodowym życiorysie ma On i osobiste spotkania z Jurijem D. Apresjanem w Warszawie i w Moskwie, i lektorowanie we Florencji i w Bratysławie, i szkolenia tłumaczy unijnych podczas stałych spotkań w Luksemburgu i w Brukseli, i nieustan-

ne wyjazdy z gościnnymi wykładami do różnych krajów Europy, a także do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Bibliografia prac Profesora Markowskiego liczy grubo ponad 200 pozycji, nie licząc idących w setki felietonów i innych drobnych form pisarskich. Najpopularniejsze z nich już wymieniłem. Dołączyć do nich należy koniecznie dwutomową *Leksykę wspólną różnym odmianom polszczyzny* z roku 1990, będącą podstawą habilitacji, ponieważ z moich obserwacji wynika, że to właśnie ona cytowana jest najczęściej, bo powołuje się na nią dosłownie każdy badacz odmian stylowych i zróżnicowania polszczyzny – tak jak stałym punktem odniesienia stała się siatka pól leksykalno-semantycznych.

Nie można wreszcie nie przywołać *Polszczyzny końca XX wieku* z roku 1992, która w moim odczuciu przedstawia najrozleglejszą panoramę naszego języka przełomu tysiącleci.

Już na samym początku niniejszego omówienia wyeksponowałem radiową działalność Andrzeja Markowskiego, uhonorowaną Złotym Mikrofonem – dopowiedzmy. Zbliżając się do końca recenzji, chciałbym z pełną odpowiedzialnością za słowo nazwać warszawskiego językoznawcę prawdziwym mistrzem słowa i jego wybitnym nauczycielem. Gromadzi on tłumy studentów na swoich wykładach, wypromował setki licencjatów i magistrów, kilku doktorów – tak jak tłumy przychodzą na autorskie spotkania z nim w każdym zakątku Polski. A przygotowany jest do nich zawsze perfekcyjnie, bo każdą pracę tak właśnie – perfekcyjnie – traktuje. Bo jest człowiekiem odpowiedzialnym. I niech to będzie ostatnie zdanie tej recenzji – kto wie, czy nie najważniejsze...

By się jednak stało zadość zwyczajom akademickim, wypowiem na koniec sentencję, że przyznanie Profesorowi Andrzejowi Markowskiemu tytułu doktora honoris causa uznaję za w najwyższym stopniu uzasadnione i z pełną odpowiedzialnością tę opinię rekomenduję władzom Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Wrocław, 22 grudnia 2014 roku

prof. zw. dr hab. Jan Miodek

Wniosek

*do Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
w Kielcach o nadanie Profesorowi Andrzejowi Markowskiemu
tytułu doktora honoris causa*

Zwracamy się uprzejmie z prośbą o zaakceptowanie naszego wniosku o nadanie najwyższej godności akademickiej Profesorowi zwyczajnemu doktorowi habilitowanemu Andrzejowi Markowskiemu – wybitnemu językoznawcy o niekwestionowanym dorobku, zasłużonemu dla polskiej kultury narodowej, piastującemu wiele ważnych funkcji, organizatorowi życia naukowego, niestrudzonemu popularyzatorowi wiedzy i propagatorowi poprawnej polszczyzny.

Zainteresowania naukowe Profesora Andrzeja Markowskiego dotyczą przede wszystkim semantyki, leksykologii, leksykografii i kultury języka. Dotychczas opublikował ponad 40 książek (monografii, słowników, opracowań popularyzujących wiedzę językoznawczą, podręczników szkolnych i akademickich) oraz ponad 160 artykułów naukowych i kilkaset felietonów popularnonaukowych. Wiele z Jego prac na trwałe weszło do dorobku polskiego językoznawstwa, na przykład *Antonimy przymiotnikowe we współczesnej polszczyźnie na tle innych typów przeciwstawień leksykalnych* (1986), *Leksyka wspólna różnym odmianom polszczyzny* (1990), *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne* (2005) czy

Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN (2004), którego jest redaktorem.

Na podkreślenie zasługuje działalność popularyzatorska Profesora. Obejmuje ona nie tylko liczne publikacje popularnonaukowe, ale także audycje radiowe – nadawane od 43 lat w Programach I, II, III Polskiego Radia, w Radiu BIS (imponująca liczba ponad 6000 nagrań) – i telewizyjne (kilkadziesiąt programów) oraz odczyty i wykłady wygłaszane dla bardzo różnych grup odbiorców, takich jak: dziennikarze, biznesmeni, bankowcy, samorządowcy, wydawcy, nauczyciele, uczniowie. Profesor Andrzej Markowski jest również autorem wielu dyktand w Ogólnopolskim Konkursie Ortograficznym „Dyktando”, który jest przeprowadzany od 1987 roku, oraz w licznych konkursach regionalnych.

Przygotował także kilkanaście szkoleń dla polskich tłumaczy w Unii Europejskiej. Współpracował przez wiele lat z Uniwersytetem Jana Gutenberga w Moguncji (filia w Germersheim) jako wykładowca języka polskiego i współautor polsko-niemieckiego słownika neologizmów. Upowszechniał język polski na wykładach we Florencji, w Pradze, Bratysławie, Sztokholmie, Nowym Jorku i Mińsku Białoruskim.

Pełnił On bądź pełni wiele znaczących dla polskiego językoznawstwa i kultury polskiej funkcji, między innymi: wiceprzewodniczącego Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk (1996–2000), przewodniczącego Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk (od 2000 roku), wiceprzewodniczącego Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej (od 2007 roku). Jest

również członkiem Prezydium Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk (od 2011 roku), członkiem rzeczywistym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz członkiem Collegium Invisibile (w latach 2007–2010 zastępca sekretarza generalnego).

Profesor został wyróżniony między innymi Honorowym Złotym Mikrofonem „za wybitne osiągnięcia w propagowaniu pięknej polszczyzny na wszystkich antenach Polskiego Radia” (2010) oraz Nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Pracuje w Instytucie Języka Polskiego Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. W 2011 roku obchodził jubileusz czterdziestolecia pracy naukowo-dydaktycznej.

Na recenzentów w przewodzie proponowani są: prof. zw. dr hab. Renata Przybylska, dziekan Wydziału Polonistyki UJ, była przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Językowego, oraz prof. zw. dr hab. Jan Miodek, dyrektor IFP UW. Laudatorem będzie prof. zw. dr hab. Marek Ruszkowski z UJK.

Wniosek podpisali profesorowie:

Barbara Greszczuk
Regina Rencz
Thomas Wójcik
Tomasz Miłoś
Marek Pniewski
Marek Ruszkowski

Kielce, 5 października 2014 roku

Kielce, 4 listopada 2014 roku

Szanowny Pan
prof. zw. dr hab. Andrzej Markowski

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

pragnę poinformować, że grono profesorów Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach złożyło na moje ręce wniosek w sprawie wszczęcia procedur o nadanie Panu Profesorowi tytułu doktora honoris causa naszej Uczelni.

Zwracam się zatem uprzejmie z prośbą o wyrażenie zgody na przyjęcie przez Pana Profesora tego honorowego tytułu. Zgoda Pana Profesora, a następnie nadanie tytułu będzie dla całej naszej społeczności akademickiej wielkim zaszczytem i wyróżnieniem.

Z szacunkami głębokiego szacunku
Janusza Debla

*Z radością wyrażam zgodę
na przyznanie tytułu doktora
honoris causa Uniwersytetu
Jana Kochanowskiego*
14.11.2014 r.

Andrzej Markowski

Wniosek

Jego Magnificencji Rektora prof. zw. dr. hab. Jacka Semaniaka o nadanie Profesorowi Andrzejowi Markowskiemu tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, zgłoszony na posiedzeniu Senatu odbytym 26 lutego 2015 roku

Mam zaszczyt wnieść pod obrady Prześwietnego Senatu wniosek o nadanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach Profesorowi Andrzejowi Markowskiemu.

Jest wybitnym humanistą należącym do elity językoznawców, szczególnie zasłużonym dla rozwoju nauki w naszym kraju. Jego dorobek naukowy obejmuje wiele publikacji w zakresie językoznawstwa, między innymi: *Antonimy przymiotnikowe we współczesnej polszczyźnie na tle innych typów przeciwstawień leksykalnych* (1986), *Leksyka wspólna różnym odmianom polszczyzny* (1990), *Polszczyzna końca XX wieku* (1992).

Szczególnym uznaniem cieszą się podręczniki akademickie autorstwa Andrzeja Markowskiego, jak na przykład *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne* (2005) czy *Wykłady z leksykologii* (2012).

Profesor pełnił i pełni nadal wiele znaczących dla polskiego językoznawstwa i polskiej kultury funkcji. Od 2000 roku przewodniczył Radzie Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Od 2007 roku jest wiceprzewodniczącym Komisji Standaryzacji

Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Jest również członkiem: Prezydium Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, Komisji Języków Literackich Międzynarodowego Komitetu Słowistów, kolegium redakcyjnego „Przeglądu Humanistycznego”, rady redakcyjnej „Poradnika Językowego”, rady programowej Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, a także członkiem rzeczywistym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Warto tylko wspomnieć, że liczne zasługi Profesora przynoszą Mu uznanie wyrażane licznymi nagrodami i wyróżnieniami. Należą do nich między innymi: Nagroda im. Witolda Doroszewskiego (1988), Honorowy Złoty Mikrofon (2010) za upowszechnianie w radiu wiedzy o polszczyźnie i „wybitne osiągnięcia w propagowaniu pięknej polszczyzny na wszystkich antenach Polskiego Radia” oraz Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Po raz kolejny w dziejach Uczelni nadajemy tytuł doktora honoris causa, tym razem honorujemy nim wybitnego językoznawcę w uznaniu Jego wyjątkowej działalności o uniwersalnym i humanistycznym przesłaniu.

REKTOR

prof. zw. dr hab. Jacek Semaniak

Wydawnictwo
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
Kielce 2015

Uniwersytet
Jana Kochanowskiego
w Kielcach